

Cap on va la nova perfumeria?

Ramon Planas i Buera

Un dia de la setmana passada, vaig entrar a la Regia del passeig de Gràcia, a la qual feia prop de cinc mesos que no anava. En altres temps, m'hauria semblat impossible. Un lloc on havia passat la meitat de la meua vida i no acostar-m'hi en cinc mesos! No podia ser. Però l'home proposa i la salut disposa.

És natural, doncs, que entrés a la botiga amb parsimònia, aturant-me davant de cada aparador, i seguint els prestatges mirant-me els productes, un per un, cada vegada més encuriós, perquè bona part dels que mirava, físicament no els coneixia. Eren els nous perfums que els francesos anomenen *niche*, suposo que per les seves mides, per la limitació de les seves línies de producte i pel poc espai que ocupaven en els prestatges. Aquests nous perfums, junt amb els nous productes de cosmètica, que contínuament presenten les marques tradicionals, em tingueren una bona estona entretingut. Vaig acabar d'entrar a la botiga una mica cansat, i m'assegué, per reposar, a la cadira del despatx que havia ocupat durant més de cinquanta anys, quan jo hi treballava. I fou aleshores que em vingueren a la memòria alguns dels productes que es venien a la Regia del carrer de Casp, quan es va inaugurar la Regia l'any 1928, que jo havia aconseguit acabada la guerra i dels quals avui dia ja no es venia cap ni un.

Tot forjant en la memòria, vaig anar fent una llista d'alguns d'aquells articles i de productes que es vengueren i tingueren el seu èxit en aquell temps. Mentalment la memòria en féu una llista. Les pigues postisses. Eren un producte exclusiu. Al nostre país, els anys vint, solament els que eren concessionaris d'Elizabeth Arden les podien ven-

dre-hi. Es tractava d'unes pigues artificials, rodones, fetes d'una tela molt fina de colors negres o marrons i es podia triar entre diferents mides. Recordo que les de color marró es venien poc, però que les negres tenien una clientela molt addicta. Era una moda que venia de lluny. Les matrones romanes dels primers segles ja les usaven i alguns homes també, tant els que se les donaven d'elegants, com els que volien tapar una marca deshonrosa d'antic esclavatge. Els romans en deien *splendidas lunatas* i més d'un escriptor de l'època ens en parlà.

Però no hem d'arribar fins als nostres dies per retrobar-les. A les corts dels reis "Lluïsos" de França, també hi foren famoses les pigues postisses, amb l'agreujant que no totes eren rodones, imitant les naturals, sinó que també algunes tenien la forma d'estrelles, mitges llunes, sols radiants, i fins i tot de cabriolés tirats per cavalls, d'un centímetre i mig de grans i de color negre, que les esnobs de l'època s'enganxaven al front o a les galtes.

Van desaparèixer progressivament de les botigues i dels catàlegs de l'Arden pels volts de l'any 1950. Des d'aleshores s'usen únicament les fetes a mida, en les disfresses de carnaval, en el cine i el teatre, i també en alguna que altra festa en què una dama vol *épater* les amigues. Personalment no

Piga postissa de fantasia, del s. XVIII francès semblant a una calcomania.

En el s. XVIII les pigues postisses tenien diferents formes.

recordo haver-ne vistes mai més cap, des de l'any 1950, però encara conservo a la memòria les poques que es venien a la Regia, perquè, la veritat sigui dita, és que no se'n despatxaven gaires.

➔ **Mentonnières.** Heus aquí un altre nom estrany que sonava, a vegades, en les vendes d'algunes perfumeries especialitzades a primers del segle passat. Mentonnières, així, tal com sona, perquè així, en el seu francès, ho demanaven les clientes. Eren una espècie de bandes de tela o venes que cobrien el mentó embenant-lo i subjectant la crema utilitzada per afinar-lo, de manera que s'aprofitessin tots els seus efectes benefactors. S'havien de deixar posades una bona estona per aprofitar-les al màxim. Les feien servir les massatgistes en els tractaments de bellesa o les mateixes clientes per fixar la crema de nit usada per al coll. Van desaparèixer del mercat sense fer soroll, silenciosament. Un dia es van deixar de comprar, els perfumistes les van deixar de vendre, els fabricants deixaren de fer-les, i ningú se'n recordà mai més.

➔ **Bigoteres.** Seguint un costum o una moda de finals del segle XIX que duraria fins als voltants dels

anys 1930, és a dir, que va agafar el període de les dues grans exposicions de Barcelona, es posà de moda entre els homes deixar-se un bigoti abundant, ben retallat i cuidat, amb les puntes que sobresortien i que a vegades agafaven una forma més o menys cargolada. Va ser una moda importada que s'estengué per tot el món occidental.

Deixar-se créixer aquests bigotis no deixava de ser un sacrifici diari. Era necessari, de dia, pentinar-los més o menys i posar-se una mica de fixador a cada punta perquè s'aguantessin amb la forma desitjada i, de nit, dormir amb la bigotera posada per tal que no s'escabellés.

➔ **Serre-têtes.** Eren una espècie de xarxes per estrènyer caps fets amb fil de seda i filats amb petit punt de xarxa que feien servir alguns homes, abans de ficar-se al llit, per tal de mantenir els cabells immòbils durant la nit.

En Carlos Gardel, que popularitzà el tango per tot el món, fou qui, sense proposar-s'ho, propagà la seva venda. El seu pentinat brillantat i pràcticament enganxat al cap s'estengué per tot arreu. Aquí ens arribà de França i l'usaven tant els homes que es pentinaven amb clenxa com aquells que portaven els cabells ben estirats. Els anys 1950, a la Regia, encara se n'hi venien, però van desaparèixer quasi de sobte. Els últims que ens

Capses d'aventurina per guardar pigues postisses (segle XVIII). Museu del Perfum de Barcelona.

quedaren em sembla que els vàrem llençar. No servien per a res més.

✦ **Rubis Pompadour.** Es tractava d'unes pólvores compactes de color vermellós gairebé rosat, que servien per abrillantar les ungles i que venien presentats en una petita capsula de cartró, rodona, d'uns dos centímetres de diàmetre i de color vermell. Les usaven aquelles a qui no agradava pintar-se les ungles de color. S'aplicaven amb un trosset de cotó fluix que es fregava sobre les ungles. Aquesta operació feta a consciència les deixava d'un color rosat i d'una brillantor perfectes.

Particularment, a mi sempre m'havia agradat el sistema, perquè utilitzar-lo donava la sensació de netedat i polidesa com cap altre complement de la bellesa femenina. Em fa llàstima que hagi passat aquesta moda d'usar el *Rubis Pompadour*, sobretot aquells que s'aplicaven fent servir els

polissoirs à ongles els quals tot seguit comentarem, perquè és un dels altres articles que encara es venien a la Regia els anys 1950.

✦ **Polissoirs à ongles.** No sé quan es començaren a fer servir. Estic segur que a principis del segle XIX ja s'utilitzava el sistema del qual reproduïm (per a qui no ho sàpiga), un exemplar a fi d'il·lustrar aquesta explicació. De fet, és un estri compost de tres parts principals: un suport, que podia ser de materials diversos, majorment d'ivori o de closca que servia, per la part de sobre, per sostenir el mànec per agafar-lo, i per la de baix, per aguantar, mitjançant una volandera de metall, la pell suau de la cabreta que es feia lliscar sobre les ungles, una vegada posat el *Rubis Pompadour*. Dit de passada, els *polissoirs* com les *mentonières* ens els demanaven sempre en francès, i mai ni en català ni en castellà, o sigui *polidor* o *pulidor*. Era un d'aquells mots que conservava la

Publicitat de la *mentonière*. *La Vanguardia*, 1929.

Contenedor per colònies a granel de la casa Myrurgia, 1928. Museu del Perfum de Barcelona.

denominació, com tants altres, en productes de perfumeria, com ara el de *Gillette* per anomenar qualsevol fulla d'afaitar o bé *Rimmel* per l'ombra d'ulls encara que sigui d'una altra marca.

El fet d'abrillantar-se les ungles no ha desaparegut del tot, però, de *polissoirs*, és difícil de trobar-ne.

➤ **Petróleo Gal.** La casa Gal de perfumeria, la fundà a Madrid el senyor Salvador Echeandia Gal, l'any 1898, i fou, des dels seus inicis, una de les empreses perfumeres més importants del país. Recentment passà a formar part del Grup Puig de Barcelona que ha continuat la trajectòria de l'acreditada casa Gal.

Durant molts anys fou un dels productes estrella de la casa Gal de Madrid. Era un producte curiós. Servia per cuidar i mantenir el cabell quan aquest perdia força i començava a caure. Va sortir al mercat a finals del segle XIX o principis del XX. Recordo molt bé la seva presentació perquè el

meu pare el va usar molts anys i vaig veure el flascó cada dia a la sala de bany de casa. No puc assegurar que fes un efecte miraculós perquè el meu pare tenia poc cabell, però potser si no hagués usat el Petróleo Gal encara n'hagués tingut molt menys.

El que a mi em resultava veritablement curiós era la forma com s'aplicava el producte. Venia presentat en un flascó allargat, amb una etiqueta tan gran com la botella, una fotografia i molta literatura publicitària. Dintre la capsa, hi havia una diminuta esponja natural que servia, ben mullada del producte de Gal, per fregar-se pel lloc on comença a caure el cabell; després, l'espongeta s'escorria i es guardava dins de la capsa per a l'endemà.

➤ **Colònies a granel.** Aquest sí que era un producte de venda diària i en quantitat. Penso en algunes clientes que, quan arribava l'estiu, com que, als pobles d'estiu, no s'hi trobava els productes que usaven, dies abans de sortir de Barcelona, passaven a visitar-nos i feien la comanda de tot el que necessitaven.

Entre els articles que no podien faltar, hi havia la colònia fresca, de bany, a la qual estaven acostumades. Algunes famílies compraven setze litres, que era la mida més gran de garrafes per a aquest menester. Generalment es tractava de colònies poc perfumades per usar com a massatge després del bany a fi de refrescar el cos i també per pentinar la canalla de la casa, moment en què la fèiem anar a dojo. A part de la colònia a què ens referim, el paquet dels altres productes resultava també voluminós i difícil de fer; però a la botiga, a més dels col·laboradors que eren experts, hi teníem un truc que no fallava. Primer agrupàvem tots els productes de manera que formessin un quadrat o un rectangle el més regular possible, el traslladàvem sobre un paper d'emboïcar paquets i el lligàvem. Amb el mateix cordill, fèiem una nansa per portar-lo amb comoditat.

A la Regia, hi venien una dotzena d'aquest tipus de colònies que es guardaven en uns contenidors grans de vidre o de ceràmica, en un lloc ben visi-

ble de la botiga. Aquests tipus de contenidors es trobaven a la majoria de les perfumeries d'aquells temps, sobretot als pobles. Moltes empreses de perfumeria facilitaven els contenidors i gravaven sobre el vidre el nom del fabricant. Això feia que tinguessin formes diferents segons la procedència. Els uns amb formes modernistes, segons la moda del temps, entre ells, els de Myrurgia; altres, de formes antropomorfes que representaven un buda en la postura tradicional, és a dir, assegut amb les cames creuades i les mans juntes en posat de meditació, o bé amb la figura d'un faraó de l'antic Egipte, o altres personatges de tota mena. La majoria era en vidre, però també algunes es presentaven en ceràmica.

De tots aquests productes i d'altres que recordava amb claredat, n'he fet la selecció que vostès acaben de llegir i que em vingueren a la memòria com una contradicció, o com una antítesi, en mirar els aparadors de la perfumeria Regia del passeig de Gràcia, plens de l'últim crit de la perfumeria actual.

Com un fenomen de contrast entre els productes que s'havien venut en aquell mateix lloc feia cinquanta anys o en el carrer de Casp el 1928.

Em va sobtar tant veure tantes coses noves en tan poc temps! Al cap i a la fi, no feia tant de temps que jo havia deixat el O! Noves presentacions, noves marques, noms que no havia sentit mai. Nous materials, nous dissenys. Era la nova perfumeria nascuda feia poc, la perfumeria *niche*. Una novetat explosiva continuada que, comparant els vells articles que abans he descrit amb els nous, em portava a preguntar-me el que diu el títol d'aquest article: "Cap on va la perfumeria?". I en vaig treure una conclusió: la perfumeria alcohòlica, els perfums, les *eaux de toilette* i les olors en general estan començant una nova revolució que no sabem quant durarà, però que, en definitiva, no és més que una nova etapa de la llarga història de la perfumeria que va des dels començaments dels temps històrics fins als dies d'avui.

Contenidors per vendre colònies a la menuda, en vidre, representant un Buda i un Faraó d'Egipte.